

**PSYL 75 v. / Senioriyhdistys 10 v.
Juhlat koululla 9.11.2001**

Senioriyhdistyksen puheenjohtajan Antti Raitakarin puhe oppilaille

Arvoisat nuoret ja muu juhlaväki,

Tuon juhlaanne koulumme senioriyhdistyksen tervehdyksen. Porin Suomalaisen Yhteislyseon Senioriyhdistys ry on koulusta valmistuneiden oppilaiden, koulun entisten ja nykyisten opettajien ja koulun muun henkilökunnan yhdistys, joka vaalii koulumme perinteitä. Koulumme nyt viettäessä 75-vuotisjuhlaansa, senioriyhdistyksellä tulee 10 toimintavuotta täyteen. Toimin tällä hetkellä senioriyhdistyksen puheenjohtajana ja minua on pyydetty tässä tilaisuudessa jutustelemaan oman kouluajan asioista.

Muistikuvani ajoittuvat 1950-lukuun. Tulin tähän opinahjoon 10-vuotiaana vuonna 1950 ja painoin ylioppilaslakin päähäni koulun entisessä juhlasalissa keväällä 1958. Koulujärjestelmä oli silloin erilainen kuin tänään. Oppivelvollisuuskouluna oli kansakoulu, josta neljännen tai viidennen luokan jälkeen osa oppilaista siirtyi – omasta tai vanhempiensa halusta – oppikouluun. Oppikoulu jakautui 5-luokkaiseen keskikouluun ja 3-luokkaiseen lukioon. Oppikouluun pääseminen edellytti sisäänpääsykokeen hyväksyttävää läpäisemistä. Oppikoulussa joutuivat oppilaiden vanhemmat kustantamaan lukukausimaksut, kaikki oppikirjat ja – varsinkin täällä Vellilässä kutsutussa koulussa myös ruokailun. Lukukausimaksut eivät varmaankaan peittäneet kaikkia koulun kustannuksia, vaan yhteiskunnalta ja yksityisiltä tukijoilta saatiin myös apua. Nykyinen koulujärjestelmä, jota te käytte par´aikaa, antaa kaikille nuorille – perheen taloudellisesta asemasta riippumatta - tasa-arvoisen mahdollisuuden itsensä kehittämiseen, joka tietenkin on erinomainen asia. Entisessä systeemissä oli kuitenkin yksi hyvä puoli. Kuten hyvin tiedetään, ihminen ei arvosta sitä, minkä saa ilmaiseksi. Kun oppilaan vanhemmat joutuivat panostamaan lastensa koulunkäyntiin rahallisesti, he myös tarkemmin vaativat oppilaan sitoutumista kouluun. Myös opettajalle tilanne oli helpompi; jos häiriikköoppilasta ei saatu järjestykseen, hänet voitiin potkaista koulusta pois takaisin kansakouluun, joka varsinaisesti oli oppivelvollisuuden suorituspaikka.

Koulumme oli pienempi 50-luvulla. Oppilaita oli vain kaksi rinnakkaisluokkaa kutakin vuosiluokkaa kohti. Keskikoulussa kaikki ns. maalaiset pantiin A-luokkaan ja keskikaupungilla asuvat B-luokkaan. Rehtori näet yritti laatia A-luokkien lukujärjestyksen niin, ettei pitkämatkalaisille tullut ”hyppytunteja” ja turhaa maleskelua kaupungilla.

Maalaisille avattiin talviaikana koulun alakerran _ Manalan – ovet aikaisemmin aamulla, koska oppilaat joutuivat tulemaan kaupunkiin aikaisemmissa työläisvuorolinja-autoissa tai – junassa. Koulutyö alkoi kello 8, jolloin oppilaat virtasivat luokista opettajan johdolla jonoissa koulun juhlasaliin. Juhlasali täyttyi seisovista oppilaista ja yhdessä laulettiin virsi ja kuunneltiin jonkun opettajan tai vanhemman lukiolaisen lukema aamuhartaus. Näistä tilaisuuksista muistan parhaiten oman kateuteni niille oppilaille, jotka olivat riittävän hyviä soittajia ja pääsivät säestämään laulettua virren harmonilla. Niille, jotka myöhästyivät klo 8:sta, tämä varttitunnin tapahtuma antoi mahdollisuuden soluttautua opettajan huomaamatta aamuhartaudesta palaavaan joukkoon. Piti tosin myös välttää koulun vahtimestari, joka huolehti koulun ovien aukaisuista ja sulkemisista.

Koulun oppilasmäärä kasvoi kuitenkin jo 50-luvullakin niin, että lisärakennuksen tarve oli suuri. Ennen lisärakennuksen valmistumista 1957, pari luokkaa joutui käymään koulua Pirtulinnan takaisessa silloisessa tyttöjen ammattikoulun rakennuksessa. Silloinen ruokala oli niin pieni, ettei koko koulu mahtunut ruokailemaan yht'aikaa. Kolme alinta luokkaa ruokailivat toisessa vuorossa. Eräitä koulupäivän jännittävimpiä hetkiä oli kun kello kilisi toisen ruokailuvuoron aloitussoiton.

Me – varsinkin pojat – seisoimme valvovan opettajan silmän alla pihamaalla ulkoportaiden edessä lähtökuopissa. Kellon soidessa ryntäsimme ala-aulaa kiitäen nykyisen pääoven portaikkoon ja siitä Manalan pitkään käytävään ja sieltä ruokalaan. Monta nuttua tuli siinä juoksukamppailussa revittyä, mutta hauskaa oli. Nälkäkin varmaan oli kiihdyttämässä vauhtia. Ruoka oli hyvää enkä muista kenenkään siitä purnanneen. Lyseolaiset ja Tipulalaiset siitä meitä kadehtivat ja keksivät koulumme haukkumanimen: Vellilä. Oppikouluja oli silloisessa Porissa vain kolme: Poikalyyseo, Tyttölyseo eli Tipula ja meidän Yhteislyseomme.

Eräissä suhteissa Vellilä oli muita kouluja edellä. Ehkä silloisesta rehtoristamme, Viljo Heinosesta johtuen, koulussamme oli paras fysiikan luokka kaikkine havaintovälineineen. Myös opetus-elokuvat kuuluivat ohjelmaan. Matemaattiset ja luonnontieteelliset aineet olivat silloisen Vellilän vahvuuksia. Sen aikaiset lyseolaiset taas saivat hyvän pohjan aineenkirjoituksessa ja varmaan myös taideaineissa. Me esimerkiksi yritimme perustaa jonkinlaista orkesteria, mutta ei siitä tullut mitään. Lyseossa sen sijaan oli vireä musiikin harrastamisen henki ja näistä 50-luvun lyseolaissoittajista virisi sitten se jazz-harrastus, josta vähitellen kasvoi jokakesäinen jazz-festivaali Porissa. Koulutyön ulkopuolella olevasta harrastustoiminnasta muistan vain shakki- ja pingiskerhon. Koripalloilu oli voimakasta silloisessa Vellilässä, mutta kehnona urheilijana minä en niihin osallistunut. Taisipa meidän poikamme voittaa oppikoulujen Suomen mestaruuksiakin siinä lajissa. Urheilusta puheen ollen eräs asia harmitti minua jo kouluaikana ja olen vieläkin sitä mieltä, että silloinen urheilun lehtori toimi väärin. Nimittäin: silloisen koulun pihalla oli jalkapallokenttä oikeine maaleineen. Lehtori antoi kahdelle parhaalle potkijalle kapteenin valtuudet valita meistä muista vuorotellen itselleen joukkueet ja nämä pääsivät pelaamaan tälle kentälle. Meidät loput – ropusakki – komennettiin silloiselle sirkuskentälle, joka sijaitsi Cygnaeuskoulun ja rautatieaseman välisellä rakentamattomalla kedolla, pelaamaan. ”Menkää sinne, pankaa kivet maaleiksi ja yrittäkää saada kaksi joukkuetta aikaan.” Siellä me sitten seisoskelimme ja katselimme parhaiden poikien peliä, jossa lehtori oli tuomarina ja opastajana. No – eliittitouhua se urheilu on aina tainnut olla.

Kielten opiskelu 50-luvun koulussa oli vain kirjoitetun tekstin ymmärtämisen ja vieraille kielelle kääntämisen opiskelua. Minkäänlaisia kielistudioita ei ollut. Kieliopeista opeteltiin tarkkaan kaikki noppakohdat ja niitä kokeissa sitten testattiin. Kuultuna emme alkuperäistä

vierasta kieltä kuulleet. Opettajat opettivat suomeksi ja tunnilla saattoi ainoa hänen vieraskielinen tokaisunsa olevan:

” Ordningsmannen gör tavlan ren”. Ei se sitten ihme ole, että te nuoremmat tämänikäisten ääntämistä naureskelette. Meillä ei silloin ollut televisiota, joka tuuppaisi vierasta kieltä korvaan päivittäin. Radiot olivat putkiradioita, joitten ulkomaan lähetysten vinkunaa ei kauan jaksanut kuunnella. Itse rakentelimme kideradioita, mutta niistä saimme irti vain ulkomailta vain voimakkaimpia Neuvostoliiton propagandalähetyksiä. Jollakin tavalla kuitenkin me pärjäsimme vientitehtävissä niilläkin koulun antamalla eväillä. Itse asiassa – jos saan hieman kehua – ollessani Amerikassa työssä aika usein sain korjata sihteeriini laatiman tekstin kieliasua, jossa oli ”spellaus”-virheitä. Mutta puhekielen seuraaminen tuotti vaikeuksia. Amerikassa ollessani alkuaikoina musta tyttö kysyi minulta hampurilaispaikassa: ” Here or to go”. Luulin hänen kysyneen, mitä mausteita hampurilaiseen pannaan. Vastaavia väärinkäsityksiä sattui myös työasioissa, valitettavasti.

Muutama sana silloisesta koulumuodista. Sodanjälkeisessä Suomessa ei perheillä ollut varaa mihinkään suurellisiin vaatepröystäilyihin, mutta kyllä joitakin muoti-ilmiöitä oli silloinkin koululaisten asusteissa. Keskikoulussa pojat kulkivat golf-housuissa, vaikka golffaamisesta emme tienneet hajuakaan. Tänä päivänä nykynuoret katsoisivat varmasti pitkään golfhousuja, jotka olivat jonkinlainen välimuoto polvihousujen ja pitkälahkeisten housujen välillä. Mutta kyllä mekin olisimme nauraneet, jos joku nykyisistä lökäpöksyisistä farmarihousupojista olisi vastaan tullut. Nykyistä base-ball-lippistä ei ollut, mutta alppijääkärimallinen suikka oli saatava päähän keväämmällä , kun talven väistyttyä luovuttiin nahkaisesta lentäjänlakista., jossa oli läpätkin korvakuulokkeita varten. Lukiolaisina aloimme kulkea jo jonkinlainen puku – monestikin isältä peritty puku päällä kauluspaidan ja kravatin kanssa. Tänä päivänä jo opettajatkin esiintyvät koulussa puseroissa ja villapaidoissa. 50-luvun lehtoria et koulussa nähnyt koskaan muussa kuin tummansorttisessa puvussa. Viimeisillä luokilla olimme kadulla huopahattu päässä. Siitä muodista oli radikaalimpi versio: lättähatut. Tyttöjen muodista muistan, että yhteen aikaan jokainen itseään kunnioittava tyttö esiintyi ballerinaatossuissa, kiristi vyötärönsä leveällä patella-vyöllä ja kampasi tukkansa poninhännälle. Teinikunnan hippoihin tytöt sonnustivat itsensä leveällä hameella, jota alapuolelta pönkitti pluttanamaidolla ja silitysraudalla vahvistettu alushame.

Että oliko meillä mitään paheita 50-luvun kouluelämässä ? Tupakkia opeteltiin polttamaan salaa, lähinnä kuitenkin vain pojat. Tupakanpoltto oli ankarasti kielletty koulun alueella ja ulkopuolella. Rangaistuksena siitä saattoi olla jopa määräaikainen koulusta erottaminen. Kuitenkin poikien vessassa Manalassa oli joskus aikamoinen sauhu, josta syyllisen näköisinä luimisteltiin ulos kun valvova opettaja lähestyi tarkastuskäynnille. Tyttöjen tupakanpolttamisesta minulla ei ole minkäänlaista muistikuvaa. Kovin yleistä se ei voinut olla. Sen vuoksi olenkin ilokseni todennut, että nykyiset koulutyötöt ovat myös ruvenneet lyhentämään elinikänsä ja saamme tulevaisuudessa tasoitettua naisten ja miesten eliniän keskimääräistä pituutta.

Viina oli silloisille oppikoululaisille aika vieras asia. Jotkut lukion loppuvaiheessa olivat saattaneet jo hieman kokeilla asialla, mutta uskon että yli 90 % oppilaista lähti koulusta viinan mausta tietämättömänä. Olutkin oli siihen aikaan viinakaupan tavaraa ja siellä asioivat vain aikuiset viinakorttia esittämällä. Ja kuitenkin olemme alkoholia riittävästi ehtineet tähän ikään saada ja myös oppineet, ettei se juomalla lopu ja mitkä vaarat siihen liittyvät. Osa meistä ehti alkoholisoitua vaikka viinan tippaakaan kouluaikana maistanut.

Huumeista emme silloin tienneet mitään; onneksi. Minkäänlaista tarjontaa sellaisista aineista ei Porin ympyröissä 50-luvulla ollut. Oopiumin poltosta olimme kirjoista lukeneet, mutta yhdistimme sen lähinnä itämaisiin synteihin.

Synneistä puheen ollen – uskokaa tai älkää: vararehtorimme tunnilla käytiin vakavasti keskustelua, onko tanssiminen syntiä. En muista keskustelun lopputulosta, mutta niin tai näin. kyllä me koululla tansseja järjestimme. Keskikouluajana pidettiin iltamantapaisia konventteja, joiden päätteeksi oli piirileikkejä ja ” konifoxia ”. Musiikkina kansanlauluja ” Kalliolle, kukkulalle rakennan minä majani jne” –tyyliin. Lukioaikoina opeteltiin jo tanssimaan. Suomeenkin oli jo tullut swingin mahti. Musiikissa oli esikuvina Glenn Miller, Louis Armstrong, Benny Goodman, Harry James ja muut. Tanssit olivat paritansseja. Pojat olivat toisella puolen salia ja tytöt toisella. Musiikin alkaessa poikien rintama vyöryi tyttöjä kohti ja kumarruksen jälkeen tanssittiin foxtrottia, tangoa, slovaria eli slow-foxia, valssia, kuka milläkin tyylillä. Rock´nroll saapui Bill Haleyn ja Elvis Presleyn myötä 50-luvun lopulla ja vakituisemmat parit opettelivat vauhdikkaan rock´nroll-tyylin. Ja tunnelmaa tansseissa oli silloinkin.

Tulee tänä iltana olemaan mielenkiintoista tällaiselle vanhalle jaaralle kun pääsen seuraamaan tämän vuosituhannen nuorten tanssia hetken päästä alkavissa tanssiaisissanne.

Toivotan teille hauskaa loppuilltaa ja kerätkää mukavia muistoja kouluajaltanne. Juuri sinä saatat olla se seniori, joka puolen vuosisadan päästä muistelet silloisille oppilaille omaa kouluaikaasi.

Kiitos tarkkaavaisuudestanne !